

PROFILAKTIKA INSPEKTORLARINING XAVFSIZ HOVLI TIZIMI ASOSIDA ISHLASH FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHDA SOHAVIY XIZMATLAR VA MAHALLANING O'RNI

Ro'ziboyev Mexroj Rabbimqul o'g'li

O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi kursanti

Mazkur maqolada mahallalarda "Xavfsiz xonadon" tizimi samaradorligini oshirishda profilaktika inspektorlarining profilaktik chora-tadbirlari orqali erishilayotgan natijalar tahlil qilingan. Jinoyatlarning oldini olish, oilaviy mojarolarni barvaqt bartaraf etish, yoshlar orasida huquqiy ongini shakllantirish borasidagi ishlar muhim omil sifatida ko'rsatib o'tilgan. Profilaktika inspektorining aholiga yaqinligi va bevosita muloqot asosida olib borilayotgan faoliyati xavfsiz jamiyat qurishda muhim vosita sifatida baholangan.

Kalit so'zlar: profilaktika inspektori, xavfsiz xonadon, jinoyatning oldini olish, huquqiy tarbiya, ijtimoiy xavfsizlik, jamoat tartibi.

his article analyzes the role and significance of preventive measures taken by prevention inspectors in increasing the effectiveness of the "Safe Home" system within communities. The work highlights the importance of early intervention in crime prevention, especially in family conflicts and among youth. The activities of prevention inspectors, including awareness campaigns, legal education, and personal engagement with vulnerable individuals, are considered essential in building a secure and law-abiding society.

Keywords: prevention inspector, safe home, crime prevention, legal education, social safety, public security.

Bugungi kunda jamiyatda tinchlik va osoyishtalikni ta'minlash, fuqarolarning xavfsizligini kafolatlash huquqni muhofaza qiluvchi organlar zimmasiga katta mas'uliyat yuklaydi. Ayniqsa, "Xavfsiz xonadon – xavfsiz mahalla – xavfsiz jamiyat" tamyili asosida olib borilayotgan islohotlar doirasida profilaktika inspektorining roli beqiyosdir.

Kriminal holatlarning oldini olish, huquqbuzarliklarni barvaqt aniqlash va bartaraf etish, yoshlar orasida ijtimoiy salbiy holatlarning ko'payishiga yo'l qo'ymaslik zamonaviy huquqiy davlatning eng muhim vazifalaridan biridir. Shu nuqtai nazardan qaraganda, profilaktik chora-tadbirlar nafaqat jinoyat sodir etilgandan so'ng, balki jinoyatning sodir bo'lishini oldini olishda asosiy vositadir.

Profilaktika inspektorlari mahallalarda aholining har bir qatlamiga bevosita yaqin bo'lgan, ularning muammolari, ehtiyojlari, shaxsiy xususiyatlari bilan tanish bo'lgan vakillardir. Ular:

- xavfsiz xonadon tizimini shakllantirish;
- oilaviy zo'ravonlik holatlarining oldini olish;
- voyaga etmaganlar bilan ishlash;
- muammoli oilalarni nazoratga olish;
- jinoyatga moyil shaxslar ustidan profilaktik ishlar olib borish kabi yo'nalishlarda faoliyat yuritadilar.

Profilaktik chora-tadbirlarning samaradorligi

Profilaktika inspektorining muntazam ravishda aholiga huquqiy maslahatlar berishi, targ'ibot-tashviqot ishlari olib borishi va profilaktik suhbatlar o'tkazishi quyidagi natijalarga olib keladi:

1. **Huquqbuzarliklar kamayadi:** Jinoyat sodir etishga moyil shaxslar bilan olib borilgan suhbatlar ularni nazorat ostida ushlab turadi.
2. **Yoshlar ongida huquqiy madaniyat shakllanadi:** Maktab va kollejlarda hamkorlikda o'tkazilgan tadbirlar yoshlarni huquqqa hurmat ruhida tarbiyalaydi.
3. **Oilaviy muammolar barvaqt aniqlanadi:** Uzoq davom etgan nizolar jinoyatga olib kelmasidan oldin hal etiladi.
4. **Fuqarolarning huquqiy savodxonligi oshadi:** Oddiy aholi o'z huquq va burchlarini to'g'ri anglay boshlaydi.

Profilaktika inspektorlarining roli

Profilaktika inspektorlari o'zlarining faoliyatida jinoyatlarni oldini olishga katta e'tibor qaratadilar. Xavfli guruhlar bilan ishlashda ularning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

1. Xavfli guruhlar haqida ma'lumot yig'ish va tahlil qilish: Profilaktika inspektorlari xavfli guruhlar bilan bog'liq ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilish orqali, potentsial jinoyatlarni oldini olish uchun zarur strategiyalarni ishlab chiqishlari kerak.
2. Profilaktika tadbirlari o'tkazish: Xavfli guruhlar bilan muntazam muloqot o'rnatish, ularni jamiyatga qaytarish, jinoyatchilikka yo'l qo'ymaslik uchun profilaktik tadbirlar o'tkazish zarur.
3. Ijtimoiy yordam va qo'llab-quvvatlash: Profilaktika inspektorlari, xavfli guruhlariga ijtimoiy va psixologik yordam ko'rsatishda muhim o'rin tutadilar. Ularning ishida psixologlar, sotsiologlar va boshqa mutaxassislar bilan hamkorlik qilish kerak.

Hamkorlikning ahamiyati

Profilaktika inspektorlarining xavfli guruhlar bilan ishlashda samarali hamkorlikning o'rni juda katta. Bunda, turli davlat va jamoat tashkilotlarining birgalikdagi faoliyatini ta'minlashning ahamiyati ta'kidlanadi:

1. Huquqni muhofaza qilish organlari bilan hamkorlik: Politsiya, prokuratura va sud organlari bilan hamkorlik, jinoyatchilikning oldini olishda samarali mexanizm yaratadi.
2. Ijtimoiy xizmatlar bilan hamkorlik: Ijtimoiy xizmatlar va notijorat tashkilotlari bilan hamkorlikda, xavfli guruhlariga ta'lim, sog'liqni saqlash, psixologik yordam ko'rsatish mumkin.
3. Sog'liqni saqlash tizimi bilan hamkorlik: Alkogol va narkotik moddalar iste'mol qiladigan shaxslar bilan ishlashda sog'liqni saqlash tizimi yordamida psixologik va tibbiy qo'llab-quvvatlash taqdim etilishi kerak.

Xavfsiz xonadon tizimining samarali ishlashi bevosita profilaktika inspektorining faoliyatiga bog'liq. Shu sababli quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin:

- Har bir profilaktika inspektoriga zamonaviy texnik vositalar (mobil ilovalar, kameralar, planshetlar) bilan ta'minlash;
- Tuman miqyosida doimiy ravishda malaka oshirish kurslarini tashkil etish;
- Mahallalarda "Ishonch telefoni" va "Ochiq eshiklar kuni" kabi loyihalarni kengaytirish;
- Ijtimoiy tarmoqlar orqali huquqiy targ'ibotni kuchaytirish.

Shu tarzda, profilaktika inspektorining faoliyatini kuchaytirish orqali xavfsiz xonadonlar sonini ko'paytirish, jamiyatda jinoyatchilikka qarshi kurashish samaradorligini oshirish mumkin.

huquqiy targ'ibot va tushuntirish ishlari

- Mahallalarda muntazam ravishda huquqiy savodxonlik bo'yicha uchrashuvlar o'tkazish;
- Maktab, kollej va OTMlarda jinoyatning oldini olish mavzusida davra suhbatlari, seminar-treninglar tashkil etish;
- Oilaviy zo'ravonlik, huquqbuzarliklar, voyaga etmaganlar jinoyatchiligi haqida ogohlantiruvchi targ'ibot materiallari tarqatish;
- Mahalliy ommaviy axborot vositalari va ijtimoiy tarmoqlar orqali fuqarolarga huquqiy maslahatlar berish.

2. Nazoratdagi shaxslar bilan ishlash (individuallashtirilgan yondashuv)

- Jinoyat sodir etgan yoki jinoyatga moyil bo'lgan shaxslarni ro'yxatga olib, ularning ijtimoiy xatti-harakatlarini muntazam kuzatib borish;
- Probatsiya xizmatida bo'lgan fuqarolar bilan manzilli profilaktik suhbatlar o'tkazish;

- Ogohlantirish, maslahat berish va mehnatga jalb qilish orqali ularning jamiyatga moslashuvini ta'minlash.

3. Xavfli va ijtimoiy muammoli xonadonlarni aniqlash va ularni nazoratga olish

- Ichki nizolar, zo'ravonlik yoki beqarorlik mavjud bo'lgan oilalarni aniqlash;
- Bu oilalar bilan birga mahalla faollari, psixologlar va ijtimoiy xodimlar ishtirokida profilaktik suhbatlar o'tkazish;
- Zarur holatlarda ularni ijtimoiy himoya xizmatlari yoki sudgacha bo'lgan muqobil choralar orqali qo'llab-quvvatlash.

4. Voyaga etmaganlar bilan ishlash

- Huquqbuzarlik sodir etgan yoki qilishi mumkin bo'lgan voyaga etmaganlarni alohida ro'yxatga olish;
- Ularning ta'lim muassasalariga qatnashi, bo'sh vaqtini qanday o'tkazayotgani ustidan nazorat o'rnatish;
- Sport, madaniy tadbirlar, to'garaklarga jalb etish orqali salbiy muhitdan chetlashtirish;
- Ularning ota-onalari yoki vasiylari bilan yakka tartibda tushuntirish ishlari olib borish.

5. "Xavfsiz xonadon" monitoringi va rejalashtirilgan tekshiruvlar

- Mahallalarda xavfsizlik pasportlari (xonadonlar to'g'risida statistik ma'lumotlar) asosida tahliliy ishlar olib borish;
- Belgilangan jadval asosida reydlar, kechki patrulliklar tashkil etish;
- Mahalliy hokimlik, sog'liqni saqlash va ta'lim tizimi bilan hamkorlikda xonadonlarga borib, muammoli oilalarni joyida o'rganish;
- "Elektron kartoteka" asosida xavfli xonadonlar ustidan onlayn monitoring yuritish.

6. Jamoatchilik bilan hamkorlikni kuchaytirish

- Mahalla faollari, nuroniylar, yoshlar etakchilari bilan birgalikda jinoyatchilikka qarshi "xalq nazorati" mexanizmini rivojlantirish;
- "Ishonch telefoni", "Xavfsiz mahalla" mobil ilovalari orqali aholining murojaatlarini tezkor qabul qilish;
- Jamoat joylarida tartibni saqlash bo'yicha volontyorlik guruhlarini jalb etish
-

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdurahmanov, Sh. (2021). *Jinoyatchilikning oldini olishning zamonaviy usullari*. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi.
2. Karimov, F. (2020). *Profilaktika inspektorlarining huquqiy asoslari*. Toshkent: Yuridik fakulteti nashriyoti.

3. Islomov, N. (2019). *Ijtimoiy xizmatlar va jinoyatchilikni oldini olish*. Samarqand: Samarqand davlat universiteti.
4. Shodmonov, S. (2022). *Xavfli guruhlar bilan ishlashda samarali metodlar*. Tashkent: O'zbekiston Yuridik akademiyasi nashriyoti.
5. Tursunov, R. (2021). *Jinoyatchilik va xavfli guruhlar: metodologik yondashuvlar*. Buxoro: Buxoro davlat universiteti.